

Da li je znanje opravdano istinito verovanje?

Edmund L. Gettier

Prošlih godina činjeni su raznovrsni pokušaji da se utvrde nužni i dovoljni uslovi za nečije znanje izvesnog iskaza. Ti pokušaji su često bili takvi da ih je moguće izložiti u nekom obliku sličnom ovom:¹

- (a) S zna da P, ako i samo ako
 - (i) P je istinito,
 - (ii) S veruje da P, i
 - (iii) S ima opravdanja da veruje da P.

Na primer, Chisholm je smatrao da sledeće izražava nužne i dovoljne uslove za znanje:²

- (b) S zna da P, ako i samo ako
 - (i) S prihvata P,
 - (ii) S ima adekvatno svedočanstvo za P, i
 - (iii) P je istinito.

Ayer je izložio nužne i dovoljne uslove za znanje na sledeći način:³

- (c) S zna da P, ako i samo ako
 - (i) P je istinito,
 - (ii) S je siguran da je P istinito, i
 - (iii) S ima prava da bude siguran da je P istinito.

Izloziću argumentaciju koja pokazuje da je (a) lažno zato što tako izloženi uslovi ne predstavljaju *dovoljan* uslov za istinitost iskaza da S zna da P. Isti argument će pokazati da to ne predstavljaju ni (b) i (c) kad se »ima adekvatno svedočanstvo za« ili »ima prava da bude siguran da« svuda stavi umesto »ima opravdanja da veruje da«.

Najpre da uočimo dve pojedinosti. Prvo, u onom smislu »opravdanja« u kojem je to što S ima opravdanja da veruje u P nužan uslov da bi S znao da P, moguće je da neka osoba ima opravdanje da veruje u iskaz koji je u stvari lažan. Drugo, za bilo koji iskaz P, ako S ima opravdanje da veruje u P, i P za sobom povlači Q, i S dedukuje Q iz P i prihvata Q kao rezultat ove dedukcije, tada S ima opravdanje da veruje u Q. Imajući ove dve stvari na umu, sada ću prikazati dva slučaja u kojima su uslovi izloženi u (a) istiniti za neki iskaz, a ipak istovremeno nije istina da osoba o kojoj se radi zna taj iskaz.

Slučaj I

¹ Čini se da Platon razmatra neku sličnu definiciju u Teetetu 201, i da je možda prihvata u Menon 98.

² Roderick M. Chisom, *Perceiving: a Philosophical Study*, Cornell University Press (Ithaca, New York, 1957), str. 16.

³ J. Ayer, *The Problem of Knowledge*, Macmillan (London, 1956), str. 34. (Problem saznanja, Nolit, Beograd.)

Pretpostavimo da su se Smith i Jones javili na konkurs za izvesno zaposlenje. I pretpostavimo da Smith ima čvrsto svedočanstvo u prilog sledećeg konjuktivnog iskaza:

- (d) Jones je čovek koji će dobiti to zaposlenje, i Jones u svom džepu ima deset novčića.

Smithovo svedočanstvo u prilog (d) moglo bi da se sastoji u tome što mu je direktor preduzeća jamčio da će na kraju biti izabran Jones, i što je on, Smith pre deset minuta prebrojao novčiće u Jonesovom džepu. Iskaz (d) za sobom povlači sledeće:

Čovek koji će dobiti zaposlenje ima deset novčića u svom džepu.

Pretpostavimo da Smith uviđa da (d) povlači (e), i da prihvata (e) na osnovu (d), u prilog kojeg on ima čvrsto svedočanstvo. U ovom slučaju, jasno je da Smith ima opravdanje da veruje da je (e) istinito.

Ali zamislimo, dalje, da će, što je Smithu nepoznato, on sam, a ne Jones, dobiti to zaposlenje. I da, što je takođe nepoznato Smithu, on sam ima deset novčića u svom džepu. Iskaz (e) je tad istinit, mada je iskaz (d), iz koga je Smith izveo (e), lažan. Tada je u našem primeru istinito i ovo: (i) (e) je istinito, (ii) Smith veruje da je (e) istinito, i (iii) Smith ima opravdanje da veruje da je (e) istinito. Ali, isto je tako jasno da Smith *ne zna* da je (e) istinito; jer (e) je istinito na osnovu broja novčića u Smithovom džepu, a Smith ne zna koliko novčića ima u svom, Smithovom džepu i svoje verovanje u (e) zasniva na brojanju novčića u džepu Jonesa, za koga on pogrešno veruje da je čovek koji će dobiti to zaposlenje.

Slučaj II

Pretpostavimo da Smith ima čvrsto svedočanstvo u prilog sledećeg iskaza:

- (e) Jones poseduje kola marke Ford.

Smithovo svedočanstvo bi moglo da se sastoji u tome što je Jones, u svim prošlim vremenima koje Smith pamti, posedovao kola, i uvek marke Ford, i da je Jones, vozeći se u Fordu upravo ponudio Smithu da ga poveze. Zamislimo sada da Smith ima jednog drugog prijatelja, Browna, za koga on ne zna gde se trenutno nalazi. Smith sasvim nasumice uzima imena triju gradova i sastavlja sledeća tri iskaza:

- (f) Ili Jones poseduje Forda, ili je Brown u Bostonu.
(g) Ili Jones poseduje Forda, ili je Brown u Barceloni.
(h) Ili Jones poseduje Forda, ili je Brown u Brest-Litovsku.

(f) Povlači za sobom svaki od ovih iskaza. Zamislimo da Smith uviđa (f) i povlači svaki od ovih konstruisanih iskaza, i da, potom, na osnovu (f) prihvati (g), (h) i (i). Smith je ispravno izveo (g), (h) i (i) iz iskaza u prilog kojeg ima čvrsto svedočanstvo. Prema tome, Smith ima potpuno opravdanje da veruje u svaki od ova tri iskaza. Naravno, Smith nema nikakvu predstavu o tome gde se Brown nalazi.

Ali zamislimo sada da su ispunjena još dva uslova. Prvo, Jones ne poseduje Forda, već trenutno vozi iznajmljena kola. I drugo, pukom slučajnošću i sasvim nepoznato Smithu, mesto pomenuto u iskazu (h) je zaista mesto gde se Brown nalazi. Ako važe ova dva uslova, tada Smith *ne zna* da je (h) istinito, čak i ako (i) (h) *jeste* istinito, (ii) Smith veruje da je (h) istinito, i (iii) Smith ima opravdanje da veruje da je (h) istinito.

Ova dva primera pokazuju da definicija (a) ne izlaže dovoljan uslov za nečije znanje izvesnog iskaza. Isti ovi slučajevi, uz odgovarajuće izmene, biće dovoljni da pokažu da to ne uspevaju ni definicija (b) niti definicija (c).